

**Принцип конфіденційності під час виявлення дитини, (ймовірно)
постраждалої від домашнього насильства**

Питання домашнього насильства, а особливо домашнього насильства стосовно дітей є однією із найактуальніших питань сьогодення [1, с 319-335]. Відповідно, пріоритетним завданням соціальної роботи є як запобігання (тобто недопущення випадків домашнього насильства, в тому числі через формування нульової толерантності до будь-яких форм та проявів насильства), так і протидія цим випадкам. За напрямом протидії найважливішим є питання саме виявлення випадків насильства, адже без цього першого кроку будь-яка інша робота є неможливою через відсутність інформації про потребу у втручанні. Тому саме виявлення дітей, що (ймовірно) є постраждалими від домашнього насильства, є пріоритетним завданням кожного суб'єкта, дотичного до роботи у дитячому середовищі.

Порядок забезпечення соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, у тому числі дітей, які постраждали від жорстокого поводження (далі – Порядок), затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 01 червня 2020 року № 585, чітко вказує, що «суб'єкти, юридичні та фізичні особи, яким стало відомо про дитину, яка перебуває в складних життєвих обставинах внаслідок жорстокого поводження з нею або наявності загрози її життю чи здоров'ю, зобов'язані (...) невідкладно, у строк, що не перевищує однієї доби, звернутися/ повідомити (...) органам Національної поліції та службі у справах дітей за місцем виявлення та (або) проживання (перебування) такої дитини» [3, п. 8]. Тобто кожен дорослий, не зважаючи на його професійні обов'язки, має виконати свій громадський обов'язок – невідкладно повідомити про випадок ймовірного домашнього насильства стосовно дитини.

Однією із небагатьох структур, з якими дитина зобов'язана взаємодіяти, є заклад освіти. Це є наслідком одного з обов'язків щодо виховання та розвитку

дитини, визначеними у ст. 150 Сімейного кодексу України, де вказано що «Батьки зобов'язані забезпечити здобуття дитиною повної загальної середньої освіти, готувати її до самостійного життя» [5, ст. 150]. Отож, дитина зобов'язана відвідувати заклад освіти, а працівники закладу, у свою чергу, мають можливість щоденно спостерігати за станом дитини і, в разі наявності обґрунтованої підозри щодо вчинення насильства стосовно дитини, зобов'язані відпрацювати за алгоритмом повідомлення про випадок насильства.

За результатами власного дослідження щодо обізнаності спеціалістів закладів освіти у темі запобігання і протидії домашньому насильству стосовно дітей (опитані 1381 респондент закладів дошкільної, загальної середньої, професійної та позашкільної освіти) можна констатувати загальний скоріше високий рівень особистої готовності фахівців до реагування у разі виявлення випадків домашнього насильства стосовно учнів/ вихованців навчального закладу. Результати даного опитування представлені у таб. 1.

Таблиця 1. «Готовність працівників(ць) закладів освіти до реагування на випадки домашнього насильства»

Рівень готовності	Кількість респондентів	Відсоток респондентів від загальної кількості
Низький	16	1,16%
Скоріше низький	53	3,84%
Середній	308	22,30%
Скоріше високий	527	38,16%
Високий	477	34,54%

Тобто спеціалісти закладів освіти відчують особисту готовність до реагування, що передбачає оперативне повідомлення відповідних структур. Водночас практика взаємодії демонструє лише поодинокі випадки наявності таких повідомлень. На нашу думку, причиною такої розбіжності є недотримання принципу конфіденційності під час виявлення (ймовірно) постраждалої дитини.

Повага конфіденційності та приватності – один із дев'яти основних етичних принципів соціальної роботи, що містяться у «Глобальній декларації етичних принципів соціальної роботи» [4]. Принцип конфіденційності зазначений у Порядку [3, п. 3] і зобов'язує суб'єктів дотримуватись «забезпечення конфіденційності інформації про дитину, що перебуває у

складних життєвих обставинах, осіб, які її виявили, з дотриманням вимог Закону України «Про захист персональних даних». Тобто будь-яка соціальна робота щодо виявлення дітей, (ймовірно) постраждалих від домашнього насильства, має відбуватись виключно із дотриманням цього принципу.

За словником української мови «Конфіденційний – який не підлягає розголосові; довірчий, таємний» [2]. Відповідно, вся інформація і про дитину, і про особу, яка здійснює повідомлення, не може бути передана розголосу, не може бути передана інших особам. Адже розкриття такої інформації в першу чергу загрожує безпеці і дитини, і особи, яка здійснила повідомлення.

Уявімо ситуацію, в якій суб'єктами не був дотриманий принцип конфіденційності щодо особи, яка здійснила повідомлення. Тобто при контакті із сім'єю дитини, серед яких цілком може бути ймовірний кривдник, спеціаліст суб'єкту розкриває джерело інформації – повідомлення надійшло від фахівців закладу освіти. Ймовірний кривдник (навіть якщо факту насильства і не відбулось насправді) відчуває себе обуреним, бажає «захистити власну честь та гідність» і з'ясувати стосунки із «дуже уважним» педагогом. Ця розмова навряд чи відбудеться у спокійній діловій атмосфері і точно створить стресову ситуацію для працівника закладу освіти, який(яка) зробили саме те, що були зобов'язані – повідомили в разі наявності обґрунтованої підозри. А якщо факт насильства насправді мав місце, то ймовірний кривдник спробує таким чином залякати фахівця освіти, аби в жодному випадку не бути притягненим до відповідальності. Що в першому, що в другому варіанті порушення принципу конфіденційності призведе до одного результату – ситуації небезпеки для спеціаліста закладу освіти.

Такий же сценарій може відбутись і з фахівцем будь-якого іншого суб'єкту взаємодії – лікарем, спортивним тренером, спеціалістом правничої допомоги, фахівцем соціальної сфери тощо. Проте саме серед працівників закладів освіти страх за власну безпеку через розголошення джерела інформації найчастіше стає причиною бездіяльності – тобто неготовності повідомляти відповідні структури в разі присутності обґрунтованої підозри

щодо ймовірного випадку насильства. А це, в свою чергу, унеможливило надання оперативної і якісної допомоги постраждалій дитині і припинення актів вчинення домашнього насильства.

Реалізація принципу конфіденційності є першочерговим при здійсненні роботи щодо виявлення дітей, (ймовірно) постраждалих від насильства. І від того, наскільки кожен працівник суб'єктів, кожен мешканець громади буде впевнений у його дотриманні, залежить і швидкість допомоги конкретній дитині, і загальний рівень включеності громади у процеси протидії домашньому насильству.

Список використаних джерел

1. Актуальні питання соціальної роботи : навч. посіб. / О. Денисюк та ін. ; ред.: О. Епель, Т. Лях, І. Силантьєва. Ужгород : РІК-У, 2023. 420 с. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/47338/>.

2. КОНФІДЕНЦІЙНИЙ - тлумачення, орфографія, новий правопис онлайн. *СЛОВНИК - тлумачний словник української мови, орфографічний словник онлайн*. URL: <https://slovnyk.ua/index.php?swrd=конфіденційний> (дата звернення: 03.06.2024).

3. Про забезпечення соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах : Постанова Каб. Міністрів України від 01.06.2020 р. № 585 : станом на 4 серп. 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/585-2020-п#Text> (дата звернення: 03.06.2024).

4. Семигіна Т. Нові глобальні етичні принципи соціальної роботи. *Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму*. 2019. № 1. С. 70–85. URL: <https://doi.org/10.33287/11196> (дата звернення: 03.06.2024).

5. Сімейний кодекс України : Кодекс України від 10.01.2002 р. № 2947-III : станом на 1 січ. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text> (дата звернення: 03.06.2024).